

Den interne skole på Tagkærsgaard

Jeg vender nu tilbage til sagen om undervisningen i Tagkærsgaards interne skole.

Den 23. juni 2015 afgav jeg en foreløbig redegørelse i sagen, og den 3. juli 2015 modtog jeg bemærkninger fra Kolding Kommune sammen med en kopi af den seneste rapport om et tilsynsbesøg på Tagkærsgaards interne skole den 17. februar 2015 og en ny driftsoverenskomst med Fonden Tagkærsgaard. Det blev oplyst, at byrådet netop havde godkendt den nye driftsoverenskomst.

Dok.nr. 14/00256-10/MV

Kolding Kommune har i bemærkningerne til min foreløbige redegørelse henvist til, at det i den vedlagte tilsynsrapport præciseres, at individuelle dispensationer fra fagrække og mindstetimetal skal bringes på plads.

Kolding Kommune har desuden henvist til, at det i den nye driftsoverenskomst med Fonden Tagkærsgaard præciseres, at alle elever skal undervises i den fulde fagrække og fuldt timetal, og at fritagelse kun kan ske for den enkelte elev efter en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering, hvor proceduren i bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning skal følges.

Jeg har ikke modtaget nogen bemærkninger fra Tagkærsgaard.

Min foreløbige redegørelse og Kolding Kommunes bemærkninger hertil er gengivet nedenfor i sagsfremstillingen (fra side 5).

Ombudsmandens endelige udtalelse

Efter min gennemgang af Kolding Kommunes bemærkninger fastholder jeg det, som jeg anførte i min foreløbige redegørelse af 23. juni 2015, med følgende yderligere bemærkninger:

ENDELIG REDEGØRELSE

Undervisningen i Tagkærgaards interne skole med hensyn til fagrække

Efter folkeskoleloven og reglerne om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand er det helt klare udgangspunkt, at en intern skole skal undervise eleverne i den fulde fagrække.

Reglerne på området for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand giver ikke mulighed for, at en leder af en intern skole kan beslutte generelt at begrænse fagrækken for alle skolens elever – uanset hvilke vanskeligheder elevgruppen samlet set har.

Det er efter min opfattelse kritisabelt, at den interne skole på Tagkærgaard ud fra en generel vurdering af elevernes formåen kun underviste i en begrænset fagrække i skoleåret 2013/14.

Jeg henstiller derfor, at den interne skole på Tagkærgaard fremover tilbyder undervisning i folkeskolens fulde fagrække.

Jeg har noteret mig Kolding Kommunes oplysning om, at det i den nye driftsoverenskomst med Fonden Tagkærgaard præciseres, at alle elever skal undervises i folkeskolens fulde fagrække (jf. § 5 i overenskomsten). Overenskomsten træder i kraft den 1. august 2015 (§ 10).

Jeg har også noteret mig, at det fremgår af overenskomsten, at der hvert år skal udarbejdes en revideret undervisningsplan, som skal sendes til godkendelse i Kolding Kommune senest den 15. maj hvert år (§ 5).

Driftsoverenskomsten er vedlagt den ved aftaleindgåelsen gældende undervisningsplan pr. 1. august 2014 (jf. § 5 og bilag 2 til overenskomsten). Jeg har ikke forholdt mig til, om den vedlagte undervisningsplan opfylder kravene om, at der skal undervises i folkeskolens fulde fagrække.

Fritagelse af elever for undervisning i enkelte fag

Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan skolelederen på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev træffe afgørelse om at fritage eleven for undervisning i det enkelte fag.

Fritagelsen forudsætter forældrenes samtykke, og at eleven får anden undervisning i stedet for det pågældende fag.

ENDELIG REDEGØRELSE

Begrænsninger i fagrækken er således kun muligt, når betingelserne for fritagelse for undervisning i et fag er opfyldt ud fra en konkret individuel vurdering af den enkelte elev.

Det er efter min opfattelse kritisabelt, at lederen af den interne skole på Tagkærsgaard ikke i overensstemmelse med reglerne traf afgørelse – på grundlag af en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev – om fritagelse for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor eleven havde så usædvanligt store vanskeligheder i faget, at det ikke skønnedes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i det pågældende fag.

Det fremgår af den tilsendte tilsynsrapport om Kolding Kommunes tilsynsbesøg på Tagkærsgaards interne skole den 17. februar 2015, at der i forbindelse med tilsynsbesøget ikke fandtes dokumentation for dispensationer fra folkeskolelovens krav om fagrække, og at kommunen har påpeget, at dispensationer fra fagrækken er skoleledelsens ansvar.

Jeg henstiller derfor, at skolelederen fremover træffer afgørelse om fritagelse af en elev for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor betingelserne er opfyldt.

Jeg har noteret mig, at Kolding Kommune i rapporten om tilsynsbesøget på Tagkærsgaards interne skole den 17. februar 2015 har konkluderet, at individuelle dispensationer fra fagrækken skal bringes på plads, og at det af driftsoverenskomsten fremgår, at der skal foreligge dispensation for alle elever i den undervisningspligtige alder, der ikke bliver tilbudt undervisning i den fulde fagrække.

Jeg henviser i øvrigt til det, som jeg har anført i min foreløbige redegørelse af 23. juni 2015.

Opfølgning

I forlængelse af mine henstillinger til Tagkærsgaard har jeg i et særskilt brev bedt Kolding Kommune som ansvarlig for tilsynet med specialundervisningen i den interne skole om at underrette mig om, hvorvidt skolen nu tilbyder eleverne undervisning i den fulde fagrække, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 2.

I det omfang en eller flere elever ikke tilbydes undervisning i den fulde fagrække, har jeg endvidere bedt Kolding Kommune om at underrette mig om, hvorvidt skolelederen har truffet afgørelse om fritagelse af den enkelte elev for undervisning i et eller flere fag på grundlag af en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering foretaget af PPR.

ENDELIG REDEGØRELSE

Endelig har jeg bedt Kolding Kommune om at oplyse, hvad kommunen vil foretage sig fremover på baggrund af de henstillinger, som jeg har afgivet over for Tagkærsgaard, hvis eleverne i den interne skole ikke tilbydes undervisning i den fulde fagrække, og skolelederen ikke har truffet afgørelser om fritagelse for undervisning efter gældende regler.

Jørgen Steen Sørensen

ENDELIG REDEGØRELSE

Sagsfremstilling

Ombudsmandens Børnekontor var på tilsynsbesøg på Tagkærgaard den 22. oktober 2013. Forud for besøget varslede jeg i brev af 23. september 2013 Fonden Tagkærgaard om, at børnekontoret ville foretage et tilsynsbesøg på opholdsstedet, og at besøget ville omfatte både opholdsstedet og den interne skole. Jeg oplyste, at besøget primært ville blive gennemført ved samtaler med Tagkærgaards ledelse og medarbejdere samt de unge, der måtte ønske det, og at der særligt ville være fokus på bl.a. undervisning.

Til brug for forberedelsen af tilsynsbesøget bad jeg bl.a. om oplysninger om antallet af unge i den interne skole og antallet af evt. unge i anden skole, overenskomsten mellem Tagkærgaard og kommunen om undervisningens omfang, indhold og tilrettelæggelse (§ 15 i bekendtgørelse nr. 407 af 25. april 2013 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dag-behandlingstilbud og anbringelsessteder), skolens time- og læseplaner samt seneste uddannelsesplan for hver af de unge (folkeskolelovens § 13 b).

Jeg bad også om en kort redegørelse for, hvilke væsentlige, problematiske hændelser den interne skole havde oplevet inden for det seneste år, og hvilke faglige (ikke økonomiske) hovedudfordringer skolen havde haft inden for det seneste år.

Forud for tilsynsbesøget modtog jeg materialet vedrørende Tagkærgaards interne skole. Jeg modtog samtidig en redegørelse fra Tagkærgaard om den interne skoles faglige hovedudfordringer inden for det seneste år. Tagkærgaard anførte følgende:

”Vi ser en ændring i vores elevmasse. Det skal forstås sådan, at elevernes faglige kunnen, når de ankommer til Tagkærgaard, er blevet væsentlig ringere.

Det betyder fra skolens side, at vi skal arbejde ud fra flere individuelle undervisningsplaner, og vores faglige spænd bliver øget.

Dette gør samtidig, at eleverne er i skolen i en længere periode end tidligere.

Socialt er eleverne også svagere. Vi skal inddrage sociale aspekter mere i vores undervisning end før, dette gør så, at de unges skoleperiode øges, da indlæringen af det faglige stof tager længere tid.”

På tidspunktet for børnekontorets tilsynsbesøg den 22. oktober 2013 gik 8 af Tagkærgaards unge i den interne skole. Besøgsholdet blev vist rundt i den interne skole på et tidspunkt, hvor 5 af eleverne havde undervisning, og besøgsholdet havde senere samtaler med de unge. Spørgsmål vedrørende sko-

ENDELIG REDEGØRELSE

len og undervisningen blev drøftet både i forbindelse med besøgsholdets indledende og afsluttende samtale med ledelsen.

Under tilsynsbesøget oplyste Tagkærsgaard bl.a., at mange af de unge har haft et meget stort fravær i folkeskolen, så de mangler meget undervisning. Det faglige niveau hos eleverne kan derfor spænde fra 3. til 9. klasse. Eleverne bliver undervist i to grupper delt efter fagligt niveau og styrke. Det blev også oplyst, at den interne skole oplever, at de unge fagligt kan løftes meget. I løbet af et skoleår kan de unge således have en faglig udvikling, der svarer til to skoleår.

Ved brev af 10. februar 2014 meddelte jeg Tagkærsgaard, at jeg afsluttede sagen om tilsynsbesøget vedrørende selve opholdsstedet. Med hensyn til den interne skole bad jeg i et særskilt brev af samme dato Tagkærsgaard om en redegørelse for timetal og fagrække.

Tagkærsgaard sendte mig den 13. marts 2014 en redegørelse om undervisningen i den interne skole. Redegørelsen var vedlagt et skoleskema og en årsplan for fagene dansk, engelsk, matematik og samfundsfag.

Jeg afgav den 23. juni 2015 en foreløbig redegørelse i sagen. I redegørelsen skrev jeg følgende:

"1. Sagens baggrund

Kort tid efter oprettelsen af Ombudsmandens Børnekontor den 1. november 2012 foretog børnekontoret tilsynsbesøg på tre døgninstitutioner for børn og unge. Den første institution var Behandlingshjemmet Donekrogen, der er en selvejende institution beliggende i Frederikssund Kommune, men med driftsoverenskomst med Københavns Kommune. Den anden institution var Tippen, der er en kommunal institution i Varde Kommune, og den tredje institution var Nødebogård, der er en regional behandlingsinstitution for børn og unge med psykiatriske lidelser og udviklingsforstyrrelser beliggende i Hillerød Kommune.

Alle tre institutioner har interne skoler, og i forbindelse med tilsynsbesøgene var der særlig fokus på bl.a. undervisningen i de interne skoler.

På baggrund af tilsynsbesøgene besluttede jeg at indhente redegørelser og yderligere materiale om undervisningen i de tre interne skoler.

Jeg bad derfor i brev af 20. september 2013 de tre institutioner om en række oplysninger. Jeg oplyste, at formålet med at indhente redegørelserne og det yderligere materiale var at indsamle oplysninger til brug for en vurdering af, om der var grundlag for at iværksætte en generel undersøgelse af undervisningen i interne skoler på anbringelsessteder. Jeg

ENDELIG REDEGØRELSE

henviste til § 17, stk. 1, i lov om Folketingets Ombudsmand (lovbekendtgørelse nr. 349 af 22. marts 2013). Ifølge bestemmelsen kan ombudsmanden iværksætte undersøgelser på eget initiativ.

Jeg gjorde samtidig opmærksom på, at jeg i forbindelse med børnekontorets kommende tilsynsvirksomhed eventuelt ville sende samme anmodning om oplysninger til andre anbringelsessteder med interne skoler.

På baggrund af nogle af de tilsynsbesøg, som børnekontoret efterfølgende har foretaget, har jeg bedt yderligere tre institutioner for børn og unge om oplysninger om undervisningen i deres interne skoler. Det drejer sig om Fonden Tagkærgaard, Den Selvejende Institution Bjerget og Fonden Bryggergården.

For så vidt angår Fonden Bryggergården har jeg imidlertid besluttet ikke at fortsætte min undersøgelse af den interne skole, da skolen og efterfølgende opholdsstedet er blevet nedlagt.

2. Afgrænsningen af min undersøgelse

I mit brev af 10. februar 2014 til Fonden Tagkærgaard redegjorde jeg kortfattet for retsgrundlaget for specialundervisning i anbringelsessteder, og på den baggrund bad jeg Tagkærgaard om en redegørelse for, om undervisningen i den interne skole opfyldte de dagældende krav til fagrække og minimumstimetal. Jeg bad samtidig om at få tilsendt dokumentation for fag og timetal.

Hvis undervisningen i den interne skole ikke opfyldte kravene til fagrække og minimumstimetal, bad jeg Tagkærgaard om at redegøre for, hvilke forhold og udfordringer der lå bag eller var årsag dertil.

Desuden bad jeg Tagkærgaard om at oplyse, om nogle af skolens elever var fritaget for undervisning i enkelte fag eller havde fået nedsat deres timetal. Hvis det var tilfældet, bad jeg Tagkærgaard om at vedlægge dokumentation for fritagelsen eller nedsættelsen.

Min undersøgelse vedrører skoleåret 2013/14.

I forbindelse med folkeskolereformen, der trådte i kraft den 1. august 2014, blev der fastsat nye regler om undervisningstimetal. Minimumstimetallene i folkeskolens fagrække er steget for 1.-9. klasse, og de opgøres på en enklere måde end tidligere. Både minimumstimetallene og de vejledende timetal for fagene fremgår nu af et bilag til folkeskoleloven.

På baggrund af de ændrede regler og afgrænsningen af min undersøgelse til skoleåret 2013/14 har jeg valgt at fokusere på spørgsmålene om fagrække og fritagelse af elever for undervisning i enkelte fag. Spørgsmålet om minimumstimetal indgår derfor ikke i min undersøgelse.

3. Retsgrundlaget

3.1. Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

Det påhviler kommunalbestyrelsen at sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til de børn og unge under 18 år, der bor eller opholder sig i kommunen, og hvis udvikling kræver særlig hensyntagen eller støtte.

Det fremgår af § 20, stk. 2, jf. § 3, stk. 2, i folkeskoleloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 665 af 20. juni 2014. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Tagkærsgaard og ved min høring af 10. februar 2014 var det lovbekendtgørelse nr. 521 af 27. maj 2013 om folkeskolen, der var gældende.

Specialundervisning kan indrettes i et anbringelsessted, der er oprettet eller godkendt efter lov om social service, (folkeskolelovens § 20, stk. 5).

Kommunalbestyrelsen kan efter overenskomst med et i kommunen beliggende anbringelsessted for børn og unge, der er oprettet eller godkendt efter lov om social service, henvise elever til specialundervisning i anbringelsesstedet (folkeskolelovens § 22, stk. 5).

Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (folkeskolelovens § 3, stk. 3).

Ministeren har udnyttet den nævnte bemyndigelse og fastsat regler om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i to forskellige bekendtgørelser.

Reglerne findes dels i *bekendtgørelse* nr. 693 af 20. juni 2014 om *folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand*, som trådte i kraft den 1. august 2014. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Tagkærsgaard og ved min høring den 10. februar 2014 var det bekendtgørelse nr. 380 af 28. april 2012 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, der var gældende.

Reglerne findes desuden i *bekendtgørelse* nr. 702 af 23. juni 2014 om *specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkesko-*

ENDELIG REDEGØRELSE

leloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, som trådte i kraft den 1. august 2014. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Tagkærsgaard og ved min høring den 10. februar 2014 var det bekendtgørelse nr. 407 af 25. april 2013 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, der var gældende.

Henviſning til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i et anbringelsessted forudsætter, at eleven af de sociale myndigheder af sociale grunde er anbragt i et anbringelsessted, og at det vil være mest hensigtsmæssigt at undervise eleven i kortere eller længere tid i anbringelsesstedet, f.eks. på grund af elevens svære adfærdsvanskeligheder. Det fremgår af § 1 i bekendtgørelsen om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Beliggenhedskommunen følger udviklingen hos elever, der modtager specialpædagogisk bistand i anbringelsessteder, og tager efter forhandling med anbringelseskommunen og anbringelsesstedet mindst én gang om året stilling til, om den specialpædagogiske bistand til den pågældende elev skal fortsætte eller ændres, eller om eleven skal henvises til et undervisningstilbud i folkeskolen, herunder til et undervisningstilbud i en specialklasse eller en specialskole.

Beslutningen træffes på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering og efter samråd med eleven og forældrene. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed.

Disse regler findes i § 4 og § 8 i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder. I den tidligere bekendtgørelse var det § 5 og § 9.

3.2. Fagrække

Specialpædagogisk bistand til elever i anbringelsessteder omfatter bl.a. undervisning i folkeskolens fag og fagområder. Undervisningen skal tilrettelægges under særlig hensyntagen til elevens indlæringsforudsætninger.

Jeg henviser til § 2, nr. 3, i bekendtgørelsen om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

ENDELIG REDEGØRELSE

Time- og læseplanerne for undervisningen i en intern skole på et anbringelsessted skal omfatte folkeskolens fulde fagrække, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 1-4, § 19 c, stk. 2, og § 19 d, stk. 2 og 4.

Det fremgår af § 14, stk. 2, og § 15, stk. 2, i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder. På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Tagkærsgaard og ved min høring den 10. februar 2014 fremgik det af § 15, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse.

Den fulde fagrække er for 1.-9. klasse de humanistiske fag (dansk, engelsk, kristendomskundskab, historie og samfundsfag), naturfagene (matematik, natur/teknologi, geografi, biologi og fysik/kemi) og de praktiske/musiske fag (idræt, musik, billedkunst, håndværk og design samt madkundskab). Sidstnævnte to fag hed tidligere håndarbejde og sløjd samt hjemkundskab.

Undervisningen i en intern skole kan gives eleven på et lavere klassetrin end nævnt i de ovenfor anførte bestemmelser i folkeskoleloven.

Det fremgår af § 10, stk. 1, i den gældende bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Tagkærsgaard og ved min høring den 10. februar 2014 fremgik det af § 12, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den tidligere bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Ved lov nr. 212 af 4. marts 2013 om ændring af folkeskoleloven blev den daværende børne- og undervisningsminister bemyndiget til at fastsætte regler om minimumsstørrelsen for interne skoler i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder (jf. folkeskolelovens § 20, stk. 8). Lovændringen trådte i kraft den 1. maj 2013 og fandt anvendelse fra skoleåret 2013/14.

Forslaget om den nævnte bemyndigelse til ministeren blev fremsat med henblik på at styrke kvaliteten af undervisningen på de interne skoler.

Om baggrunden for lovforslaget fremgår det bl.a. af forarbejderne til loven, at der i 2011 blev nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Finansministeriet, KL, Social- og Integrationsministeriet samt Ministeriet

ENDELIG REDEGØRELSE

for Børn og Undervisning. Arbejdsgruppen fik bl.a. til opgave at iværksætte en undersøgelse af kvaliteten af undervisningen i de interne skoler på anbringelsessteder.

Der er bl.a. anført følgende om arbejdsgruppens undersøgelse:

'Arbejdsgruppens analyse af kvaliteten af undervisningen på anbringelsessteder fremgår af rapporten 'Afrapportering fra den tværministerielle arbejdsgruppe om anbragte børns og unges undervisning på interne skoler' fra maj 2012. Arbejdsgruppens analyse bygger på en undersøgelse, der er gennemført af Rambøll Management Consulting. Resultaterne af Rambølls undersøgelse fremgår af rapporten 'Kortlægning af undervisning på døgninstitutioner, opholdssteder og dagbehandlingstilbud' fra marts 2012.

Arbejdsgruppens analyse viser, at der fortsat er behov for at styrke kvaliteten af undervisningen i de interne skoler og for at understøtte, at en større andel af de anbragte børn og unge får et undervisningstilbud i folkeskolen.

For så vidt angår de interne skoler på anbringelsessteder viser analysen overordnet, at skolerne har svært ved at redegøre præcist for antallet af timer, der undervises i de enkelte fag. Analysen viser endvidere, at undervisningen fokuserer på fag som dansk, matematik og engelsk, ligesom de fleste elever fokuserer på dansk, matematik og engelsk i forbindelse med aflæggelse af folkeskolens afgangsprøver. En relativ høj andel af eleverne fritages for andre fag i fagrækken, obligatoriske test samt afgangsprøver. Disse resultater skal ses i lyset af, at flertallet af elever ifølge skolernes vurdering ikke er fagligt alderssvarende. Eleverne har også oplevet mange afbrydelser af deres skolegang.

Arbejdsgruppen har desuden henvist til, at tidligere undersøgelser og statistiske analyser af unges gennemførelse af folkeskolen og unges efterfølgende uddannelsesniveau har vist, at langt flere unge, der har været anbragt i anbringelsessteder, ikke har gennemført folkeskolen og heller ikke har fået en videre uddannelse.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at der på den baggrund er behov for at styrke tilsynet med de interne skoler for at sikre, at eleverne får tilbudt den fulde fagrække, at minimumstimetallene bliver overholdt, og at der kun gives fritagelser for fag, når betingelserne herfor er opfyldt.'

Det er også anført i lovens forarbejder, at det er regeringens målsætning, at undervisningen på de interne skoler skal leve op til kravene i folkesko-

ENDELIG REDEGØRELSE

lelovgivningen, herunder at eleverne skal tilbydes den fulde fagrække og aflægge folkeskolens afgangsprøver.

Jeg henviser til forslaget til lov nr. 212 af 4. marts 2013, lovforslag nr. L 96 af 29. november 2012 til lov om ændring af lov om folkeskolen (*Bemyndigelse til at fastsætte regler om minimumsstørrelsen for interne skoler i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder mv.*), Folketingstidende 2012-13, lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 1.2. og 2.2.

3.3. Særlig ordning for enkelte elever

Der er mulighed for at fravige kravene til fagrække i helt konkrete tilfælde.

Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan eleven fritages for undervisning i dette fag, dog ikke for så vidt angår dansk og matematik.

Afgørelse om fritagelse for undervisning i et fag skal træffes af skolens leder på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering. Fritagelsen forudsætter forældrenes samtykke.

Det er desuden en betingelse, at eleven får anden undervisning i stedet for det pågældende fag.

Jeg henviser til § 13, stk. 1, i den gældende bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den gældende bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

På tidspunktet for mit tilsynsbesøg på Tagkærsgaard og ved min høring den 10. februar 2014 fandtes reglerne i § 14, stk. 1, i den tidligere bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i den tidligere bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

ENDELIG REDEGØRELSE

4. Undervisningen i Tagkærgaards interne skole med hensyn til fagrække

Eleverne i en intern skole skal undervises i folkeskolens fulde fagrække inden for de tre fagblokke humanistiske fag, naturfag og praktiske/musiske fag, jf. punkt 3.2 ovenfor.

Min høring af 10. februar 2014 til Tagkærgaard om undervisningen i den interne skole vedrørte skoleåret 2013/14. På dette tidspunkt fremgik fagrækken for 1.-9. klasse af § 5, stk. 2 og 3, i den tidligere lovbekendtgørelse nr. 521 af 27. maj 2013 om folkeskolen. Bestemmelserne havde følgende ordlyd:

'§ 5. ...

Stk. 2. Undervisningen i 1.-9. klasse gives inden for 3 fagblokke og omfatter for alle elever:

1) Humanistiske fag:

a) Dansk på alle klassetrin.

b) Engelsk på 3.-9. klassetrin.

c) Kristendomskundskab på alle klassetrin bortset fra det klassetrin, hvor konfirmationsforberedelsen finder sted.

d) Historie på 3.-9. klassetrin.

e) Samfundsfag på 8. og 9. klassetrin.

2) Praktiske/musiske fag:

a) Idræt på alle klassetrin.

b) Musik på 1.-6. klassetrin.

c) Billedkunst på 1.-5. klassetrin.

d) Håndarbejde, sløjd og hjemkundskab på et eller flere klassetrin inden for 4.-7. klassetrin.

3) Naturfag:

a) Matematik på alle klassetrin.

b) Natur/teknik på 1.-6. klassetrin.

c) Geografi på 7.-9. klassetrin.

d) Biologi på 7.-9. klassetrin.

e) Fysik/kemi på 7.-9. klassetrin.

Stk. 3. Der skal tilbydes eleverne undervisning i tysk (tilbudsfag) på 7.-9. klassetrin.'

Som svar på min anmodning om en redegørelse om undervisningen i den interne skole har Tagkærgaard i brev af 13. marts 2014 oplyst følgende:

'...

ENDELIG REDEGØRELSE

1: Redegørelse for undervisningen.

Den interne skole på Tagkærgaard giver de unge anbragte en undervisning, der på sigt giver dem mulighed for at tage FSA og FSU i fagene dansk, matematik og engelsk. Dette gør, at de derefter kan søge ind på visse videregående uddannelser.

Tagkærgaards undervisning udføres i 45 min. moduler. Der undervises i følgende fag:

- 1: Dansk: 8 lektioner/ugentligt.
- 2: Matematik: 6 lektioner/ugentligt.
- 3: Engelsk: 3 lektioner/ugentligt.
- 4: Idræt: 6 lektioner/ugentligt.
5. Hjemkundskab: 3,5 lektioner/ugentligt.
- 6: Samfundsfag:
Historie
Geografi
Biologi
Samfundsfag
Kristendom
3 lektioner/ugentligt

Samlet ugentligt lektionstal: 29,5

2: Redegørelse for hvilke forhold og udfordringer der gør sig gældende for ovennævnte timetal og fag

De unge kommer fra socialt hårdt belastede miljøer, hvilket gør, at de mest basale sociale kompetencer mangler, de besidder dysfunktioner af forskellig grad, har fysiologiske problemer, samt emotionelle og motoriske mangler. Ligeledes har mange af de unge ikke haft kontinuerlig skolegang i nogle år; vi modtager unge, hvis faglige niveau ligger på 4. klassetrin. Meget af undervisningstiden går med at lære de unge de mest basale sociale kompetencer, og specielt over middag har mange svært ved at bibeholde koncentrationsevnen.

Skolen har individuelle undervisningsplaner for de unge, da en netop ankommet ung ikke kan kapere den samme mængde undervisning som en, der har været i skolen i længere tid.

...'

Jeg har sammen med redegørelsen modtaget et skoleskema med angivelse af de fag, der blev undervist i fra mandag til fredag. Jeg går ud fra, at dette skema var gældende for alle elever i den interne skole i skoleåret 2013/14.

ENDELIG REDEGØRELSE

Jeg har desuden modtaget 'Årsplan skoleåret 2014 – 9. klasse (eksamen)'. Det er angivet, at planen var gældende for ugerne 1-26 i 2014.

Efter folkeskoleloven og reglerne om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand er det helt klare udgangspunkt, at en intern skole skal undervise eleverne i den fulde fagrække. Jeg henviser til punkt 3.2 ovenfor.

Reglerne på området for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand giver ikke mulighed for, at en leder af en intern skole kan beslutte generelt at begrænse fagrækken for alle skolens elever – uanset hvilke vanskeligheder elevgruppen samlet set har.

Begrænsninger i fagrækken er kun muligt, når betingelserne for fritagelse for undervisning i et fag er opfyldt ud fra en konkret individuel vurdering af den enkelte elev, jf. punkt 3.3 ovenfor og punkt 5 nedenfor.

Ifølge det skoleskema, som jeg har modtaget fra Tagkærsgaard, blev eleverne i den interne skole i skoleåret 2013/14 undervist i dansk, engelsk, samfundsfag, idræt, hjemkundskab og matematik.

Det fremgår af Tagkærsgaards redegørelse, at de 3 ugentlige lektioner i samfundsfag også omfattede undervisning i historie, geografi, biologi og kristendom.

Den tilsendte årsplan for 9. klasse indeholder emner for fagene dansk, matematik, engelsk og samfundsfag i ugerne 1-26 i 2014. Ifølge planen blev der i samfundsfag undervist i følgende overordnede emner: Statsministerens nytårstale, forældres duelighed, medier, kriminalitet og retsvæsen, miljøpolitik og hukommelsesstrategier.

Ud fra de foreliggende oplysninger kan jeg ikke lægge til grund, at den interne skole på Tagkærsgaard underviste eleverne i den fulde fagrække efter folkeskoleloven i skoleåret 2013/14.

Det er efter min foreløbige opfattelse kritisabelt, at den interne skole på Tagkærsgaard ud fra en generel vurdering af elevernes formåen kun underviste i en begrænset fagrække i skoleåret 2013/14.

Jeg påtænker derfor på det foreliggende grundlag at henstille, at den interne skole på Tagkærsgaard fremover tilbyder undervisning i folkeskolens fulde fagrække.

5. Fritagelse af elever for undervisning i enkelte fag

Som nævnt ovenfor er begrænsninger i fagrækken kun muligt, når betingelserne for fritagelse for undervisning i et fag er opfyldt ud fra en konkret individuel vurdering af den enkelte elev.

Hvis en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan skolelederen på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev træffe afgørelse om at fritage eleven for undervisning i det enkelte fag.

Fritagelsen forudsætter forældrenes samtykke, og at eleven får anden undervisning i stedet for det pågældende fag.

Jeg henviser til § 14, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 380 af 28. april 2012 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, jf. § 18 i bekendtgørelse nr. 407 af 25. april 2013 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, som var gældende for skoleåret 2013/14.

Som svar på min anmodning om oplysninger om, hvorvidt nogle af eleverne var fritaget for undervisning i enkelte fag, har Tagkærsgaard i brev af 13. marts 2014 oplyst følgende:

'3: Fritagelse af enkeltfag.

Som en del af tilbuddet på behandlingsstedet Tagkærsgaard skal den enkelte unges forældre/stedforældre/plejefamilie indgå som en del af den unges behandling, da en af grundpillerne i vores behandling omhandler de unges livshistorie.

Forældrene har sjældent indblik i den unges evner og status, hvad skolen angår, så vurderingen på den enkelte elev varetages og vurderes ud fra diverse prøver, test og opgaver af forskellig art, alt dette lægges til grund for den undervisning og det niveau vi starter ud med, naturligvis suppleret med de som regel sparsomme beskrivelser, der foreligger på denne gruppe, fra det etablerede skolesystem.

Efterhånden som den unge kommer længere med sin behandling, vil han/hun også kunne kapere mere i skoleregi, det er dog vigtigt at se denne gruppe af unge, som vi arbejder med, som en gruppe der har markante problematikker at slås med, udover det der ligger til grund for deres misbrug, har de abstinenser fra misbruget, og vanen og rastløsheden fra livet på gaden og på egen hånd, og dermed en manglende forståelse for voksne der pludselig bestemmer og vil sætte dagsordenen.

ENDELIG REDEGØRELSE

Vi er i samarbejde med vores tilsyn fra Kolding Kommune ved at se på arbejdsgangen, så vi kan få dispensationerne på plads for vore elever, og dermed komme i balance med den lovgivning der jo ligger på dette område, dette er dog problematisk, da der hele tiden er markante forstyrrelser ved vores klientel, som vanskeliggør test og måling af dem, og dermed har brug for en markant blød start i skolen i forhold til andre grupper der er anbragt, men vi arbejder naturligvis på sagen.'

Det fremgår af Tagkærgaards redegørelse, at de unge på grund af deres misbrugsproblematikker – særlig i starten af deres ophold og behandling – har vanskeligt ved at modtage undervisning i fuldt omfang.

Jeg har imidlertid ikke fra Tagkærgaard modtaget oplysninger om eller dokumentation for, at en eller flere elever – ud fra en konkret individuel vurdering af den enkelte elev – var fritaget for undervisning i et eller flere fag i skoleåret 2013/14.

Det er efter min foreløbige opfattelse kritisabelt, at lederen af den interne skole ikke i overensstemmelse med reglerne traf afgørelse – på grundlag af en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev – om fritagelse for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor eleven havde så usædvanligt store vanskeligheder i faget, at det ikke skønnedes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i det pågældende fag.

Jeg påtænker derfor på det foreliggende grundlag at henstille, at skolelederen fremover træffer afgørelse om fritagelse af en elev for undervisning i et fag i de tilfælde, hvor betingelserne er opfyldt.

Jeg har noteret mig oplysningerne om, at der er indledt et samarbejde mellem Tagkærgaard og Kolding Kommune om at få dispensationer på plads for eleverne."

I brev af 23. juni 2015 bad jeg Kolding Kommune om bemærkninger til min foreløbige redegørelse, og i brev af samme dato gav jeg også Fonden Tagkærgaard lejlighed til at kommentere den foreløbige redegørelse.

Jeg modtog Kolding Kommunes bemærkninger den 3. juli 2015. Kommunen anførte følgende:

"Folketingets Ombudsmand har, i forbindelse med tilsynsbesøg på opholdsstedet Tagkærgaard, rettet kritik i to forhold:

ENDELIG REDEGØRELSE

- Eleverne i den interne skole på Tagkærgaard er kun blevet undervist i en begrænset fagrække i skoleåret 2013/14.
- At der ikke er blevet truffet afgørelse på grundlag af en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering af den enkelte elev, hvis eleven har skullet fritages for undervisning i et eller flere fag.

Hermed følger Kolding Kommunes kommentarer til Ombudsmandens henvendelse.

Kolding Kommune vedlægger seneste tilsynsrapport af den 17.02.15, hvori det præciseres, at: 'Individuelle dispensationer fra fagrække og mindstetimetotal skal bringes på plads.'

Ligeledes har Byrådet i Kolding Kommune netop godkendt ny driftsoverenskomst, som også vedlægges, med Fonden Tagkærgaard, hvor der i § 5 præciseres, at alle elever skal undervises i den fulde fagrække og fuldt timetal jf. folkeskolelovens bestemmelser herom, og at fritagelse kun kan ske for den enkelte elev efter en konkret pædagogisk-psykologisk vurdering, hvor proceduren i bekendtgørelse nr. 693 af 20.6.2014 om folkeskolens specialundervisning skal følges."

I Kolding Kommunes tilsynsrapport af 23. april 2015 om et tilsyns- og dialogmøde på Tagkærgaards interne skole den 17. februar 2015 er der bl.a. anført følgende:

"Status på elevgruppen og undervisningen:

...

Dispensation fra fagrækken og timetal er skoleledelsens ansvar. Dispensation fra FA indsendes gennem PPR.

Der er afholdt møde med skoleledelsen, PPR og tilsynet d. 3/12 2014 med det formål at rette undervisningsvirksomheden på institutionen til i forhold til gældende lovgivning.

Tilsynet har sammen med PPR og ledelsen gennemgået:

Bekendtgørelse nr. 702 af 23/06/2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Tilsynet har påpeget særlige fokuspkt. i bek.:

§ 10 stk. 2: normering og elevtal

§ 14 stk. 2: fagrække og time- og læseplaner

...

ENDELIG REDEGØRELSE

Bekendtgørelse nr. 693 af 20/06/2014 om folkeskolens specialundervisning.

**Tilsynet har påpeget særlige fokuspkt. i bek.:
§ 12 og 13: særlige ordninger og fritagelser**

Tilsynet vil fremadrettet have fokus på, at elementerne i bekendtgørelsen overholdes ligesom den reviderede driftsoverenskomst med Kolding Kommune har disse elementer inkorporeret.

...

Der forefindes ikke dokumentation for dispensationer fra folkeskolelovens krav om fagrække og mindstetimetotal.

...

Konklusion:

- **Tagkærgaards interne skole yder et kvalitativt godt og professionelt pædagogisk og fagdidaktisk arbejde med de indskrevne elever. Målsætningen med at eleverne skal gå til Folkeskolens Afgangsprøve opfyldes og med pæne resultater, hvilket dokumenterer skolens kvalitative indsats i undervisningsmæssig henseende.**
- **Individuelle dispensationer fra fagrække og mindstetimetotal skal bringes på plads.**

..."

"Driftsoverenskomst mellem Kolding Kommune og Fonden Tagkærgaard om varetagelse af undervisning (intern skole)" – som trådte i kraft 1. august 2015 – indeholder bl.a. følgende bestemmelser:

"§ 5 Undervisningens omfang, indhold og tilrettelæggelse

Undervisningen skal tilrettelægges i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler i folkeskoleloven med tilhørende bekendtgørelser. ...

Særligt præciseres, at eleverne skal undervises i folkeskolens fulde fagrække, jf. den nu gældende folkeskolelovs § 5, stk. 1-4, § 19 c, stk. 2 og § 19 d, stk. 2 og 4. Det vil sige eleverne skal undervises i alle de humanistiske fag, de praktisk/musiske fag samt naturfag som de fremgår af nævnte bestemmelser.

ENDELIG REDEGØRELSE

Endvidere præciseres, at elevernes samlede undervisningstimetotal samt minimumstimetallet for de enkelte fag skal følge folkeskolelovens almindelige bestemmelser herom. Der er mulighed for i konkrete tilfælde at fravige kravene for den enkelte elev, hvor den særlige procedure i bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand skal følges.

Der udarbejdes hvert år en revideret undervisningsplan, som beskriver det undervisningsmæssige indhold. Undervisningsplanen afleveres til Kolding Kommune, Børne- og Uddannelsesforvaltningen hvert år senest den 15. maj til godkendelse. Den ved aftaleindgåelsen gældende undervisningsplan fremgår som bilag 2 til nærværende overenskomst.

...

§ 11 Psykologisk rådgivning og PPR-bistand

...

Samtlige indskrevne elever på Tagkærsgaard i den undervisningspligtige alder, der ikke bliver tilbudt den fulde fagrække, skal der søges dispensation for gennem PPR og med godkendelse af forældremyndighedens indehaveren.

...”

Jeg modtog ingen bemærkninger til min foreløbige redegørelse fra Fonden Tagkærsgaard.